
ON INTEGRATION - ACTUAL QUESTIONS, CHALLENGES AND TENDENCIES

Silvia Tzvetkova, Ph.D

Faculty "Public Health", Medical University–Pleven, Bulgaria

stcvet@abv.bg

Vihra Stoyanova

Specialty "Social Services", Medical College– Medical University-Pleven, Bulgaria

Petkana Hristova, Ph.D

Faculty "Pharmacy", Medical University– Pleven, Bulgaria

Zoya Museva

Specialty Nurse, „Social Cares“ Faculty, Medical University-Pleven, Bulgaria

Abstract: Integration processes are implemented in time governmental decisions taken in compliance with the numerous international and European documents certified by Bulgaria. The beginning of these processes was set up by the implementation of National Plan for Intergation in 2001. Till 2020 the process of de-institutionalization should be accomplished stage by stage, thus all institutions with special status which for decades targeted disabled children and elder people will be closed down.

A questionnaire has been done among a total of 144 persons who are employees in Institution for Kids' Medical and Social Cares, Secondary Vocational School in Electronics and Chemical Technologies, Primary School, Consulting Rooms at Nurseries and United Children Institutions. The questionnaire is anonymous and voluntary, it comprises 19 questions, 8 of them are demographic. In this material, part the questions are commented and con-nections between the results are searched.

This survey found some challenges and tendencies that successfully can determine practical activities for the better and deep knowledge of the nature and problems connected with the disabled persons' integration: 1. Education qualification is in a positive moderate correlation with the proper definition of the "Disability" concept. Significant correlation is being found between the definition and the acquired specialty. 2. Job location is in important correlation with the presence of disabled persons, with the direct contact with them and the information awareness of integration processes. 3. Employess in the sphere of medical and social cares demonstrate higher social awareness and better information awareness of the disabilities' diversity and specific nature than the employees in the education system and the medical consulting rooms localized there. 4. The questioned persons need a better knowledge of the strong (poten-tial) abilities and the weak sides of the disabled persons, of the requirements on the connections with their families, on the conditions of social realization and professional integrity in society. The necessity of better information awareness on integration nature and integrity has been stated also.

Key words: disabled persons, integrity, de-institutionalization, healthcare and pedagogical specialists

ЗА ИНТЕГРАЦИЯТА – АКТУАЛНИ ВЪПРОСИ, ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ТЕНДЕНЦИИ

Силвия Цветкова

Факултет „Обществено здраве“, Медицински университет-Плевен, България, stcvet@abv.bg

Вихра Стоянова

специалност „социални дейности“, Медицински колеж-Плевен, България

Петкана Христова

Факултет „Фармация“, Медицински университет-Плевен, България,

Зоя Мусева

специалност „медицинска сестра“, Факултет „Здравни грижи“, Медицински университет-Плевен, България

Резюме: Интеграционните процеси са разгърнати във времето правителствени решения, продиктувани от редица сертифицирани от България международни и европейки документи. Началото на тези процеси бе отбелязано с Изпълнението на Националния план за интеграция през 2001 г. До 2020 г. ще бъде

завършена поетапно деинституционализацията, с което ще бъдат закрити всички институции със специален статут, обхващащи десетилетия наред деца и възрастни с увреждания.

Проведена е анкета сред общо 144 лица, работещи в Дом за медико-социални грижи за деца (ДМСГД), Професионална гимназия по електроника и химични технологии (ПГЕХТ), начално училище (НУ), кабинети в детски ясли (ДЯ) и обединени детски заведения (ОДЗ). Анкетата е анонимна и доброволна, съдържа 19 въпроса, 8 от които демографски. В материала са коментирани част от въпросите и са потърсени връзки между резултатите.

Проучването установи някои предизвикателства и тенденции, които успешно могат да детерминират практически действия относно по-доброто и задълбоченото познание за същността и проблематиката, свързани с интеграцията на лицата с увреждания: 1. Образователният ценз е в положителна умерена корелация с правилното дефиниране на понятието „увреждане“. Значителна връзка се открива между дефинирането и придобитата специалност; 2. Местоработата е в значителна корелация с наличието на лица с увреждания, непосредствения контакт с тях и информираността за интеграционните процеси. 3. Работещите в сферата медико-социалните грижи демонстрират по-висока социална осведоменост и по-висока информираност за разнообразието и специфичността на уврежданията, в сравнение с работещите в системата на образованието и локализираните там медицинските кабинети; 4. Анкетираниите се нуждаят от по-задълбочени познания за силните (потенциалните) възможности и слабите страни на лицата с увреждания, за изискванията относно връзките с техните семейства, условията за социалната реализация и професионалната включеност в обществото. Установи се потребността и от по-добрата информираност за същността на интеграцията и приобщаването.

Ключови думи: лица с увреждания, интеграция, деинституционализация, здравни и педагогически специалисти

1. ВЪВЕДЕНИЕ

В началото на 60-те години световната общественост, специалисти, родители, международните организации на и за инвалиди издигат една нова концепция - интеграция [4,5].

В страната ни са приети и действат редица закони, правилници и наредби, които имат отношение към лицата с увреждания: Закон за социално подпомагане и Правилник за неговото прилагане; Закон за интеграция на хората с увреждания и Правилник за неговото прилагане; Закон за здравето; Закон за закрила на детето и Правилник за прилагането му; Закон за лечебните заведения; Закон за здравното осигуряване; Закон за семейните помощи за деца; Закон за народната просвета и Правилник за неговото прилагане; Наредба за критериите и стандартите за социални услуги за деца; Наредба за обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания и др.

През 1995 г. в България се приема специализиран Закон за защитата, рехабилитация и социалната интеграция на инвалидите. Темата за интеграция бе нормативно поставена през 1996 г. с приемането на Стратегията на ЕС за хората с увреждания [6]. Интеграцията е своеобразен феномен, който се наблюдава между личността и групата [5].

Социалната интеграция е процес на сближаване между социума и лицата с увреждания - един продължителен процес, който преминава през различни етапи и обхваща целия живот на човека с трайни увреждания.

Социалната интеграция като резултат се свързва с активна вграденост на индивид или група хора с увреждания във всички сфери в обществения живот, при отсъствие на пряка или косвена дискриминация [5].

Клиничният модел на грижата за деца и младежи с увреждания, до настъпване на промяната, обхваща следните институции:

- Помощни училища
- Оздравителни училища
- Болнични училища
- Логопедични училища
- Училища за деца с увреден слух
- Училища за деца със зрителни увреждания
- Домове за медико-социални грижи за деца (ДМСГД)
- Социално-учебни професионални заведения (СУПЗ)
- Рехабилитационни центрове и др.

Едни от все още съществуващите проблемни области са свързани с раждането на увредено дете – в много общества се възприема като трагедия, с чувството на вина, срам, обреченост; неразбиране или охвърляне от обществото; липса на житейска перспектива; административни трудности и пр.

Съществуващите към момента алтернативни форми на грижа за деца със специални нужди са:

- Детски ясли, в които са настанени деца със специални нужди;
- Детски градини (ДГ, ОДЗ) с интегрирани деца;
- Основни и средни училища, в които се обучават деца със специални нужди
- Дневни центрове за деца и младежи с умствена изостаналост
- Дневни центрове за деца от 0-3 г. (към съществуващите ДМСГД)
- Центрове за социална интеграция и рехабилитация
- Центрове за настаняване от семеен тип
- Центрове за подкрепа на личностното развитие
- Центрове за специална образователна подкрепа

Алтернативните форми на грижа позволяват на децата със специални нужди да растат в нормалната си среда – подобно на семейната, като интегрираните групи, паралелки и новите центрове за личностно развитие и образователна подкрепа осъществяват условията за тяхната социализация и приемане [1].

Всяко дете е уникално и трябва да му се предостави възможност да се развива и участва в социалния живот по достижим за него начин. Безспорно, детето с увреждания е различно [9]. Фокусираният върху личността подход поставя акцента не върху дефицитите и ограниченията, а върху потенциала на детето, който може да се стимулира и развива.

Специфичните нужди на децата с увреждания са: превенция (ранна диагностика, медицински услуги, консултиране, финансови/помощни средства и консумативи), социални и образователни подпомагащи мероприятия [4].

Според Wehman и др. [10,8] учениците със специфични нарушения на ученето съставляват най-голямата група от учениците със специфично развитие в масовите училища, които обаче, не попадат в групата на интегрираните (деца със специални образователни потребности).

Съгласно Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България”, деинституционализацията е процес на замяна на институционалната грижа за деца с грижа в семейна или близка до семейната среда в общността и на предотвратяване на настаняванията на деца в институциите, създаване на нови възможности за децата и семействата да получат подкрепа в общността [3]. Изоставянето, животът в институционални условия, промяната на местообитанието, се разглеждат като психотравматични събития за децата без родители [7]. Новата визия за институционалната грижа е свързана с превенция на изоставянето, настаняване в новите социални услуги – в близост до населеното място на раждане на детето, създаване на условия (вкл. и битови) близки до семейните.

2. ПРОУЧВАНЕ

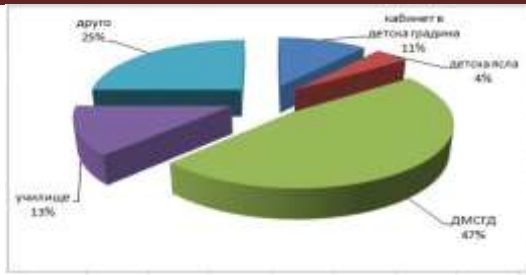
Обект и методи

Проведена е анкета сред общо 144 лица, работещи в Дом за медико-социални грижи за деца (ДМСГД), Професионална гимназия по електроника и химични технологии (ПГЕХТ), начално училище (НУ), кабинети в детски ясли (ДЯ) и обединени детски заведения (ОДЗ). Анкетата е анонимна и доброволна, съдържа 19 въпроса, 8 от които демографски. Данните са обработени с Excel и StatGraf.

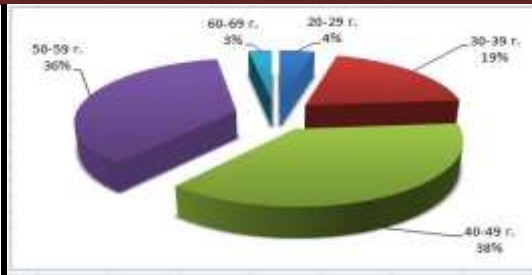
Анализи и коментари

Анкетираните лица, работещи в Домове за медико-социални грижи за деца като медицински персонал (ДМСГД) са 68 (47%), останалите 76 (53%) са лица, които работят в сферата на образованието и социалните дейности, включително в здравен кабинет в детска ясла и детска градина (фиг.1).

Преобладават лицата, които попадат във възрастовите групи 40-49 г. и 50-59 г. (фиг.2). 122 лица (84.8%) са с висше образование.

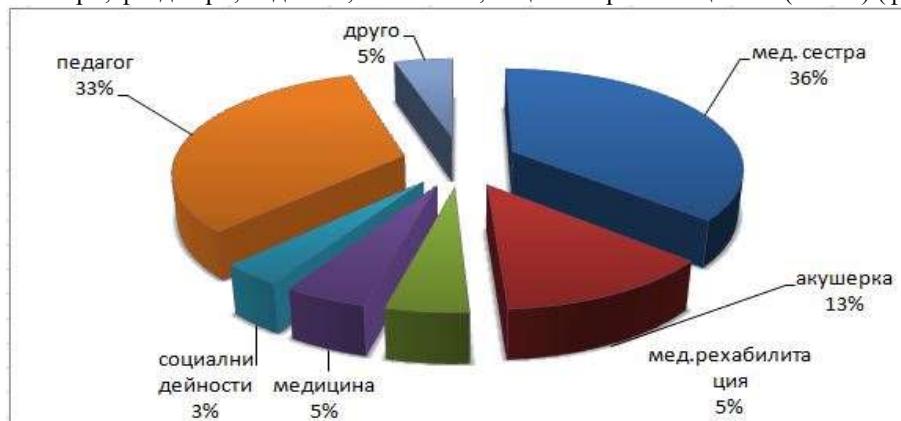

Фигура 1. Разпределение на анкетираните според местоработата

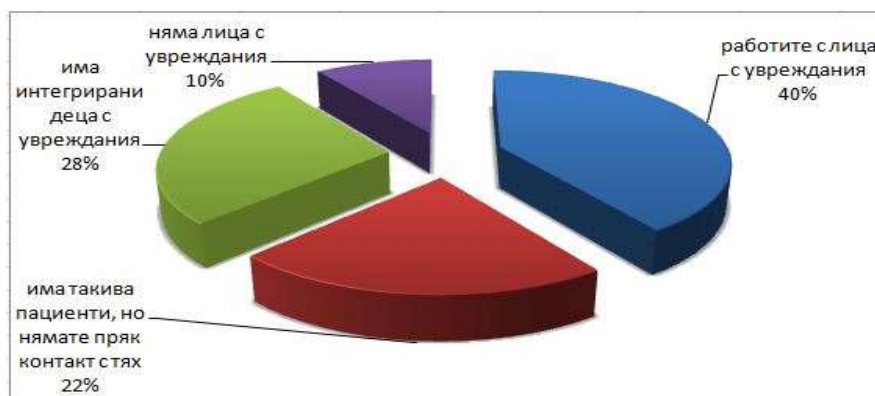
Фигура 2. Разпределение на анкетираните според възрастовата група

Здравният персонал (редова мед. сестра, акушерка, старша сестра и главна сестра) е общо 56 човека (37.9%), персоналът с административни функции – 12 (8.3%), 10 рехабилитатори (6.9%) и други специалисти - лекари, фелдшери, педагози, психолози, социални работници - 66 (45.9%) (фиг.3).

Фигура 3. Разпределение според придобитата специалност

Фигура 4 илюстрира посоченото от анкетираните доколко в работата си взаимодействат с деца с увреждания. Персоналът, който пряко работи с такива деца (в системата на здравеопазването и в системата на образованието) е 58 (40.3%), който има косвен контакт – 72 (50%). Останалите 14 (9.7%) от анкетираните споделят, че в звеното, в което работят, няма такива случаи.

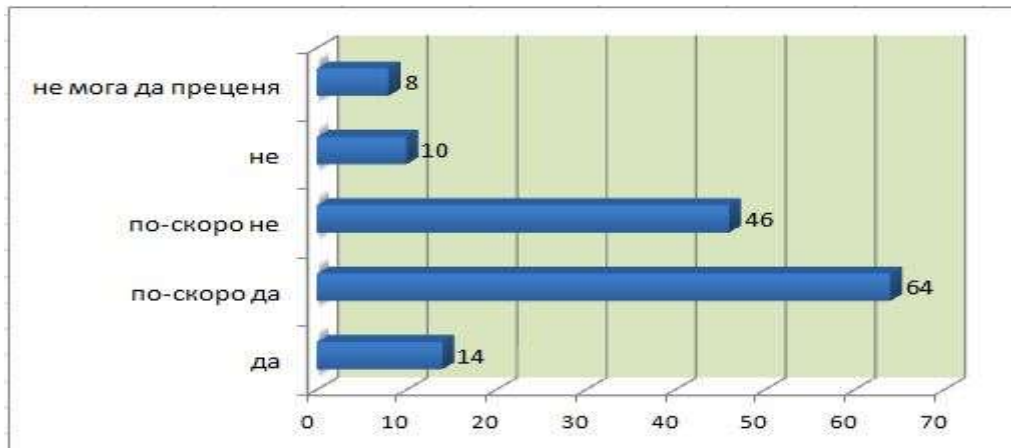

Фигура 4. Разпределение на отговорите на въпроса за пряк или косвен контакт с лица с увреждания на работното място

Фигура 5. Разпределение на отговорите на въпроса „Какво разбирате под увреждане“ (в брой)

Както се вижда от фиг. 5, 102 анкетирани (70.8%) са посочили, че под понятието увреждане разбират „вродено или придобито нарушение на развитието“, което е един много добър резултат относно адекватното тълкуване на същността на явлениято, проявимо чрез множество симптоми и синдромокомплекси.

Фигура 6. Разпределение на отговорите на въпроса „Променила ли се е днес нагласата на обществото към лицата с увреждания“

След обработката на резултатите от анкетата, се установи, че анкетираните не са единодушни в мнението си относно промяната на нагласите в социалната среда спрямо лицата с увреждания – 56 (38.9%) са отговорили в отрицателния, а 78 (54.2%) – в положителния регистър на отговорите. Осем (5.6%) са се въздържали от мнение (фиг. 6).

На въпроса дали са запознати с интеграцията в България 44 (31%) са отговорили категорично „да“, 74 (52.1%) с „донякъде“ и 24 (16.9%) – с „не“. Оказва се, че 69% нямат добра информираност за тези сложни и всеобхватни процеси, свързани с промяната на социалната сетивност към различните, валидно за тези от анкетираните, които не са в пряка професионална ангажираност със случаи на проблемно развитие.

3. ИЗВОДИ ОТ ПРОУЧВАНЕТО

- Възрастта и придобитото образование са в умерена корелация ($r=0.48$, $p=0.001$)
- Местоработата и наличието на контакт с лица с увреждания са в значителна корелационна зависимост ($r=0.71$, $p=0.0001$). В пряк контакт са работещите в ДМСГД, последвани от педагогическите специалисти. Общо 58 (40.3%) работят с деца с увреждания.

- Специалността е в положителна значителна корелация с дефиниране на понятието „увреждане“ ($r=0.64$, $p=0.0001$). Специалистите, които са в пряк или косвен контакт с децата с нарушения, са посочили точно определението.
- Образованието е в умерена корелационна връзка със познанията за интеграционните процеси ($r=0.31$, $p=0.002$).
- Информираността относно промяната в нагласите на обществото към хората с увреждания е в положителна корелация с дефиниране на понятието „увреждане“ ($r=0.33$, $p=0.005$).
- Респондентите най-често подкрепят твърденията: Придържам се към поведение, свързано с разбиране и добронамереност към хората с увреждания (76./53.5%); Различieto трудно се възприема от повечето хора (44/31%); Днес по-скоро се говори повече и се прави по-малко за пълната интеграция (72/50.7%); Разбирам добре трудностите, пред които са изправени хората с нарушено развитие и техните близки (68/47.9%).
- Най-често посочваните проблеми, според анкетираните, са: Интегриране (62/43.7%); Осигурен достъп до обществени места (62/43.7%); Финансова независимост (54/38%); Разбиране от околните (50/35.2%); Социална помощ (48/33.8%).
- Резултатите очертават като слабо звено доброто познаване на същността и специфичността на клиничната симптоматика, идентифицирано чрез отворения въпрос анкетираните да посочат четири увреждания, за които имат изчерпателна информация.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Понастоящем с особено социална „чувствителност“ са въпросите, свързани с финансовите трудности, социалната включеност, трудовата заетост, осигуряването на здравни и рехабилитационни услуги, достатъчност на специализираната педагогическа и психологическа помощ за деца, подрастващи и възрастни с увреждания. Изключителни трудни за родителите се явяват грижите през целия живот за децата с тежки и множествени увреждания.

Тенденциите относно интеграцията подробно са разписани в Националната програма за гарантиране на правата на децата с увреждания 2015 – 2017 г. [3].

- Гарантиране на равен достъп на децата със специални образователни потребности до качествено образование и подготовка
- Ранна превенция и диагностика, осигуряване на комплексна медицинска и социална рехабилитация
- Превенция на изоставянето и насърчаване на отглеждането на дете с увреждане в семейството
- Развитие на социални услуги за деца с увреждания и техните семейства, изграждане на достъпна архитектурна среда
- Повишаване на професионалния капацитет и оптимизиране на човешките ресурси в системата за закрила на детето
- Промяна на нагласите на обществото към децата с увреждания (Формиране на положителни нагласи към приобщаващо образование у екипите в училищата и детските градини, у деца и ученици с и без увреждания и техните родители, широката общественост). Изразена в дейности:
 - ✓ Разработване на комуникационна стратегия на национално и регионално ниво за привличане на медиите като партньори в процеса на промяна на нагласите на обществото към децата с увреждания;
 - ✓ Реализиране на информационни кампании за информиране, консултиране и подкрепа на родители на деца със специални образователни потребности.

На фона на конкретизираните тенденции и насоки, предизвикателствата остават свързани с практическото им приложение и нуждата от ясно структурирани критерии, отчитащи ефективността им.

Всяко дете, независимо от неговата специфика, има право да се обучава и участва в обществения живот [2], ако са осигурени всички предпоставки и условия за това.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Доклад за дейността на Държавна агенция за закрила на детето, С., 2014
- [2] Достъпът до услуги на деца, страдащи от детска церебрална парализа, Фондация „Помощ за благотворителността в България”, 2009
- [3] Национална програма за гарантиране на правата на децата с увреждания 2015 – 2017, с.7-10
- [4] Лефтерова, Д., Проблеми на специалното образование, Пд., 2002
- [5] Радулов, Вл., Децата със специални педагогически нужди в училището и обществото, Б., 1996

Eleventh International Scientific Conference
KNOWLEDGE IN PRACTICE
16-18 December, 2016 Bansko, Bulgaria

- [6] Стоева, Б., В. Костадинова, Хората с увреждания и техните права в Европейския съюз. България и нейните „невидими“ граждани, С., 2004
- [7] Boschan, P. J., Childhood and Trauma, American Journal of Psychoanalysis, 2008, 68, p.24–32
- [8] Gearheart, B., Learning Disabilities, Educational Strategies, USA, 1991
- [9] Henley, M., R. Ramsey, R. Algozzine, Characteristics of and Strategies for Teaching students with Mild Disabilities, UK, 2002, p. 43
- [10] Wehman, P., Exceptional Individuals in School, Community, and Work, NY, 2001, p. 181-187